

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

טבת התשפ"ו
מפטיר **בה אָמַר אַ-דְּנִי** (יחזקאל כח)

בס"ד

פרשת וארא – שבת מברכין

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בענייניא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל

מולד חודש שבט יהיה ביום ראשון בשעה 15, 6 דקות ו 11 חלקים

בפרשת וארא 121 פסוקים = חזון הגאולה, כחן לוי, נינוה

רבי נחוניא בן הקנה אומר תדע לך כח התשובה בא וראה מפרעה מלך מצרים שמרד בצור עליון הרבה מאד שנאמר (שמות ה ב) **וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה מִי יְיָ-הוֹה אֲשֶׁר אֲשַׁמֵּעַ בְּקֻלּוֹ**. ובלשון שחטא בו בלשון עשה תשובה שני (טו יא) **מִי כִמְכָה בְּאֵלִים יְיָ-הוֹה מִי כִמְכָה נֶאֱדָר בְּקֻדְשׁ** והצילו הקב"ה בין המתים. מניין שלא מת שנאמר (ט טו-טז) **כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדִי וְאָנֹכִי אֹתָךְ וְכוּ' וְאֹלֶם בְּעֵבוֹר זֹאת הָעֲמֻדָתִיךָ וְכוּ' וְהִלַּךְ וּמִלְכָּה בְּנִינוּהָ**. (פדרי"א מג)

חודש שבט הוא בחינת הוד והוא כמידתו של אהרן, וצריך בחודש זה להתאמץ יותר להיות אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחברו ובין איש לאיש יותר מכל חדשי השנה. **שבט** ר"ת **ש'**לום, **ב'**רכה, **ט'**ובה, ויזהר ביותר לכבד ללומדי תורה ולהחזיק ברכים כושלות, ושלל להיות הולך רכיל, ומנע רגליך מלרוץ לרעה בחודש הזה בזירות יותר משאר ימות השנה. והוא זמן להגות במשניות כי הלילות עדיין ארוכים. (מועד לכל חי סימן ל)

צירוף השם הנכבד המאיר בזה החודש הוא 'היו"ה', ויוצא מראשי תיבות הפסוק (ויקרא כו לג) **הָמָר יִמְרְנוּ וְהָיָה הוֹא**. מזהל הקיום אי אפשר לעמוד אלא בשיתוף רחמים. והוא הדין כאן **וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים** הוא שם הבריה. והיה ראוי ע"פ הדין להעניש משה על דבריו. אבל אמר (ישעיה נה א) **הוּא קָל צִמָּא לְכוּ לְמִים**. להורות על האמור, דמזלו של ישראל הוא עבד משמש אל התורה. והגם ששפיטת המזל מחייב באיזה אופן וכו', הנה על ידי עסק התורה ומצוות יתהפך הכל לטוב, ולכל אשר יחפצו יטו את המזל, כיון שמזלן הוא עבד משמש אל התורה. (בני יששכר חודש שבט א)

וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְיָ-הוֹה. (ו ב)

שאלה – מה הטעם שמתחיל בשם **אֶ-לֹהִים** שהוא מידת הדין, ומסיים **אֲנִי יְיָ-הוֹה** שהוא מדת הרחמים. כיצד זה תשובה למה שאמר מרע"ה (ה כב) **לְמָה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה**. **תשובה** – אמרו חז"ל (יבמות קכא:) **נֶאֱמַר (תהלים נ א) וְסִבְיָיו נִשְׁעָרָה מֵאֵד**, מלמד שיהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה. וזהו שאמר **וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים אֶל מֹשֶׁה** זה מידת הדין **וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְיָ-הוֹה** מידת הרחמים. וזה תשובה למה שאמר משה **לְמָה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה** לזה השיב לו הקב"ה זה הדין – הוא רחמים גמורים, משום דעל ידי זה ימהר הקץ דקושי השעבוד ישלים. (אמרות ה.) א"ל **וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים** שהוא בורא הטבע [הטבע' בגימטריא 'א-להים'] **וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְיָ-הוֹה** המהווה הכל בהשגחה פרטית, שסבבו דגורת פרעה נעשה שלא בהשגחה ממנו יתברך אלא בטבע הענין, והשיב דגם הטבע היא בהשגחה. ואמרו חז"ל (בראשית רבה) מתחלה ברא הקב"ה עולמו בדין ראה שאינו מתקיים שיתף רחמים בדין. דמתחלה היתה הבריה בדין. אבל אכל הקיום אי אפשר לעמוד אלא בשיתוף רחמים. והוא הדין כאן **וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים** הוא שם הבריה. והיה ראוי ע"פ הדין להעניש משה על דבריו. אבל **וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְיָ-הוֹה** המהווה העולם. ובזה הוא בשיתוף רחמים. (העמק דבר) א"ל השיבו הקב"ה בלשון זו המורה על מידת הדין **אֶ-לֹהִים** ומדת הרחמים **יְיָ-הוֹה** בנושא אחד, כי בטבע בשר ודם מי שהוא בעל הרחמים אינו יכול לעשות דין, אבל הקב"ה בעל היכולת כל יכול, וזה אומר **וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים אֲנִי יְיָ-הוֹה** שמבחינת דין ישפיע רחמים ומרחמים דין. אם עושה דין באדם הרי זה רחמים גמורים שיוזכך מסיגיו. וגם קושי השעבוד במצרים היה תכלית טוב אמיתי לישראל. (צמח דוד)

וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים אֶל מֹשֶׁה רַ"ת אמרת למה הרעות יהושע מכניסין. (רבינו אפרים)

וַיִּדְבֹּר אֶ-לֹהִים אֶל מֹשֶׁה שהוא מידת הדין דבר אליו קשות שלא יראה מלחמת ל"א מלכים. **וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְיָ-הוֹה** רחמים, ריחם עליו שיראה מלחמת סיוחן ועוג. (בעלי התוס')

וְאֵלָּא אֶל אֲבִרְהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשָׁמַי יְיָ-הוֹה לֹא נִדְעָתִי לָהֶם. (א ג)

אֶל שְׁדֵי בגמטריא **מֹשֶׁה** (345) שהיה לו משה מרכבה ואם תפחית מזה המספר צ"א שהוא גימטריא של **יְיָ-הוֹה** ככתיבתו ושם **א-דני** כקריאתו נשאר רנ"ד אותיות 'נדר' לרמז שהקב"ה נדר לאבותינו לאברהם יצחק ויעקב לתת להם את ארץ כנען, ועדיין לא קיים אותם והחילוק שבין שם **יְיָ-הוֹה** ושם **אֶל שְׁדֵי** כבר ביאר הרמב"ן שם שדי שאמר לעולמו די והניח גבול להטבע, משא"כ בשם הו"ה שמשדד מערכות ועושה נסים שלא בדרך הטבע 'מי שֶׁאֵמַר לְשִׁמּוֹן וַיִּדְלֹק, הוא יאמר לחוֹמָן וַיִּדְלֹק' (תענית כה). והטעם באמת שעד עתה לא היה הקב"ה צריך לעשות נסים גדולים שלא בדרך הטבע כאלו אבל עתה שכבר נשתקעו ישראל בטומאות מצרים במ"ט שערי טומאה וכדי להוציאם משערי טומאה ולהשריש בלבם אמונת ה' היה צריך לעשות נסים ונפלאות שלא בדרך הטבע כדי להשרישם בקדושה ובאמונתה הטהורה. וזה שאמר הכתוב (ז י) **וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי יְיָ-הוֹה אֶ-לֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם** זה הוא נתינת טעם על מה שנשתנה עתה הנהגתו ית"ש מימי אבות בשם הו"ה כדי שתדעו ותבינו על ידי זה **כִּי אֲנִי יְיָ-הוֹה**. (ח"ס עה"ת)

וְגַם אֲנִי שִׁמְעָתִי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. (ו ה)

שאלה – אמרו חז"ל (פסחים כב:) אתין וגמרים ריבויין הם. מה בא לרבות בפסוק **וְגַם** אֲנִי שִׁמְעָתִי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וכי יש משהו נוסף ששמע אותם, **תשובה** – בא לרבות צעקת האבות שהיו מצטערים בשביל צרת בניהם כדאמרין (מנחות נג:) **בְּשָׁעָה שֶׁחֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מִצָּאָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאֲבִרְהָם שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אָמַר לוֹ: 'מָה לִּידִידִי בְּבִיתִי**. (ילקוט האזוב) **נִאֲקַת**. בא"ת ב"ש טת"א בגימטריא **ה'אֲבֹת'** לומר לך שעלתה צעקת האבות ותפילתם. (הרומק, בעה"ט) א"ל בשעה שבנ"י נאנקו תחת עול מצרים שמע כל אחד ואחד גם את אנקת אחיו והשתדלו להקל בסבלם של אחיהם. (ח"ס)

וַיִּקְרָא גַם פְּרַעֲה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם תְּרֻמָּי מִצְרַיִם בְּלִהְיֵיהֶם כֵּן. (ז יא)

שאלה – מה ההבדל בין החכמים למכשפים והחרטומים, מדוע פרעה קרא לשלושתם. **וַיִּקְרָא גַם** פרעה מה בא לרבות. וכן מהו **וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם**. **תשובה** – מומחים לקחת דבר מסויים ולהפכו למין אחר על ידי לחש או כישוף נקראים 'מכשפים', הסוג השני נקראים 'חכמים' המתמחים בלהתיר כישופים ממי שנדבק בו כישוף. פרעה חשב בלבו שמטהו של אהרן נהפך לנחש ע"י כישוף, ולכן קרא פרעה הן למכשפיו כדי שיחקו את מעשהו של אהרן ויהפכו מטיהם לנחשים, והן לחכמיו כדי שיתירו כח הכישוף ויחזירו את מטה אהרן לקדמותו. ואולם לבסוף הצליחו להפוך את מטיהם לנחשים, ובא מטה אהרן ובלע אותם וביטל כח כישופיהם, לעומתם החכמים ניסו בכל כחם להתיר כביכול את הכישוף ולהחזיר את נחש אהרן למצבו הקודם, אך העלו חרס בידם, יען כי מטה אהרן נהפך לנחש בכח הקדושה ואין בכוחם ויכולות לגבור על נס זה. הראה הקב"ה נס בתוך נס, הן שבלע מטה אהרן את נחשיהם, והן שנשאר צורת מטהו כבראשונה ולא נתעבה. (ב א. ת. דרושים) א"ל 'חכמים' הם חכמי המזלות 'מכשפים' הם אנשים היודעים לשנות דבר התולדות למראית העין. (א"ע) החרטומים היו במעלה גבוהה יותר מהמכשפים, בעוד שהמכשפים עושים רק כישוף, החרטומים היו מתעסקים גם עם שדים. (העמק דבר) ורש"י פירש (בראשית מה ח) **תְּרֻמָּי** – הנָּחָרִים בְּטִימֵי מִתִּים, שְׁשׂוּאָלִים בְּעֶצְמוֹת. 'טִימֵי' הן עֲצָמוֹת בְּלָשׁוֹן אֲרָמִי, וּבְמִשְׁנָה (אהלות יג, א): בֵּית שֶׁהוּא 'מְלֵא טִימֵי' – מְלֵא עֲצָמוֹת.

וַיִּקְרָא גַם פרעה לרבות אשת פרעה שהיא התחילה תחלה לקרא לחכמים ולמכשפים. **גַם הֵם** לא קרא תחלה אלא לתינוקות ואחר כך **לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים** לכן כתוב **וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם**. (רבינו בחי) שאשת פרעה היתה שקולה כנגד כל המכשפים. (תנחומא, הרוקח) ובמדרש – מיד שלח והביא תינוקות מן האסכולי שלהם ועשו אף הם כך, **וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם תְּרֻמָּי מִצְרַיִם** מהו גם, אפילו תינוקות של ד' וה' שנים קרא ועשו כן, ר"ל שתחת עור התנינים התעטפו תינוקות המלומדים באסכולי שלהם לזה לאחוז את העיניים ולבא תחת המעטפה ולחטוף המטה ולרוץ כתנין חי עד שיתעה עין הרואה, ותינוקות אלה קרא בשם

חרטומים שהיו מלומדים לזה, ובהם עשו החכמים והמכשפים את פעולתם, ומפרש שעשו כן בלהטיהם היינו באחיזה עיניים כלהט המבריק ומחשיך את העין. (מלבי"ם)

בגמרא (סנהדרין טז:) **'בְּלִטְיָהם'** – אלו מעשה שדים, **'בְּלִטְיָהם'** – אלו מעשה קשפים.

שאלה – אחרי שידע משה שפרעה יבקש מהחרטומים לעשות גם כן והרי יש כאן (ויקרא יט ד) **ולפני עור לא תתן מכשול**.

תשובה – הנך תנאי דסברי דבני נח נצטוו על הכישוף אתי שפיר דבפעם הראשון עשה השי"ת מופת אשר יוכלו המצריים לעשות על ידי כשוף דאכתי אין משום **ולפני עור לא תתן מכשול** ובדם וצפרדע עשה השי"ת דברים שלא יוכלו לעשות ע"י כישוף רק ע"י מעשה שדים בלטיהם (לכן לא קרא למכשפים רק לחרטומים) דעל מעשה שדים לא הוזהרו בני נח ואין כאן משום לפני עור דכיון שהיה ברי שיקרא לעשות כמותו הוי לפני עור. (משך חכמה)

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעמיר לך ולעבדיך ולעמך להקריט הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשאנה. ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כי-הנה א-להינו. (ח ה-ו)

שאלה – מה הטעם שפרעה לא ביקש שיסור מיד אלא רק למחר, ומי שהוא שרוי בצרה ואומרים לו מתי תחפץ שאסיר כאביך יאמר מיד. **תשובה** – פרעה היה עושה עצמו עבודה זרה והיה בוש לומר מיד לפי שלא רצה להראות להם כאילו הוא מצטער בדבר. (מושב זקנים) **א"י** לפי שחשב פרעה כי מערכת כוכבי שמים הביאה הצפרדעים על מצרים ומשה היה יודע זה. וחשב פרעה כי עתה הגיע עת סור הצפרדעים ע"כ נסהו והאריך ואמר למחר. (א"ע, רמב"ן) **א"י** פרעה חשב כן באמת שמשה עשה זאת ע"י כשוף ושודע שעתה הגיע עת שיסורו מעצמם, ע"כ רצה לנסות אם ישארו עוד היום ולמחר יסורו. (מלבי"ם)

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי, למתי אעמיר לך ולעבדיך ולעמך להקריט הצפרדעים ממך ומבתיך, רק ביאר תשאנה. (ח ה) **שאלה** – למה הוצרך משה רע"ה לומר רק **ביאר תשאנה**, וכתב הרמב"ן בשם רבינו חננאל מיום עתירת משה רע"ה ועד עכשיו אין ארבה מפסיד בכל מצרים ולמה בצפרדעים נשארו.

תשובה – אמרו רז"ל (פסחים נג:) מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש? נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים. ומה צפרדעים שאין מצוין על קדושת השם, כתיב בהו: **ויאמר [ועלן] בביית [וגו'] ובתבוריה ובמשארותיה, אימתי משארות מצויות אצל תנור? הוי אומר בקשה להמיתם. אמר [ועלן] על קדושת השם - על אסת פמה נכמה. (מדרש תהלים פכ"ח) ומה פרע להם. שכל הצפרדעים מתו ואותם שירדו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמן לשריפה כדי לקיים גזירתו של הקב"ה. לזה אמר רק **ביאר תשאנה** ושם נכנסו. (טעמא דקרא)**

רק ביאר תשאנה – הטעם שהשאירים ביאור להורות כי אשר נהיה בדבר השם הוא מציאות מוחשי ובריאה ממשית קיימת לעולם כמו כל הנבראים בראשית הבריאה, לא כן המתהווים מהחרטומים ע"י שדים וכשוף הוא אינו לעד רק דבר שאינו מתקיים לכן ישארו ביאור להראות ההבדל. (משך חכמה)

שאלה – ומה צפרדעים שאין מצוין על קדושת השם? וכי יש לצפרדעים דעת לעשות זאת בכוונה? והלא הקב"ה הטביע בהם בדרך נס שיכנסו לתוך האש.

תשובה – הביאור הוא 'מה ראו חנניה מישאל ועזריה, שמסרו עצמן לכבשן' ולא הרגו עצמם בידם כמו שעשה שאול המלך ע"ה? והשיב דסמכו שיעשה להם הקב"ה נס בעבור מצות קדוש השם, כי 'ומה צפרדעים שאין מצוין על קדושת השם' עשה להם נס ולא מתו בחום התנור אנחנו לא כל שכן שתגן עלינו מצוה זו ולא נשרף! ולכן לא הרגו עצמן. (כן יהודע שם)

פי אם אינך משלח את עמי משילח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה. (ח ז) **שאלה** – מה הטעם דכתיב במכה זו **את הערב**, בה' הידיעה, ולא תמצא בשאר המכות שיזכיר הכתוב את המכה בה' הידיעה והיה ראוי שיאמר הכתוב **הנני משלח בך ערב**.

תשובה – לפי שהערב הזה לא היתה יצירה חדשה, אלא היתה המכה לשלח במצרים את הערוב שבמדבר. (רבינו בחיי)

הנה יד י-הנה הויה במקנה אשר בשדה בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד. (ט ג)

שאלה – מה הטעם שסידר את המקנה בסדר הזה: סוסים חמורים גמלים ובסוף הבקר והצאן. והגמלים יותר חשובים מהחמורים. **תשובה** – הסוסים והחמורים אין להם שום סימן טהרה, אח"כ הגמל שהוא מעלה גרה, ואח"כ הבקר והצאן שיש להם שני סימני טהרה. לפי שבקללה מתחילין מן הקטן. (ברכות סא.) (אמת ליעקב)

ויאמר י-הנה אל משה ואל אהרן, קחו לכם מלא חפניכם פיח כבשן וזרקו משה השמימה לעיני פרעה. (ט ח)

שאלה – מה הויה שכל המכות שעשו משה ואהרן היו באמצעות המטה, וזו בפיח הכבשן. כמה חופנים נצטוו לזרוק משה ואהרן. ומדוע. **תשובה** – פיח הכבשן הזכיר לפני ה' את הכבשן שזרקו בו את אברהם אבינו ע"ה על אמנתו בה', וכן את הכבשן שעתידים לזרוק בו את חנניה מישאל ועזריה. לפיכך נצטוו לקחת ד' חופנים, ב' למשה וב' לאהרן, כנגד ד' הצדיקים האלה. והמטה היה מסוגל רק להכות את מצרים, אבל פיח הכבשן למד זכות אבות ובנים על ישראל, שאלה ד' גבורי האומה היו ויהיו מורי דרך לכל בני ישראל למסור את נפשם על קידוש השם. (אזנים לתורה)

פי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי. (ט ט) פרש"י – ללמדנו מכאן שפמפת בכורות שקולה כנגד כל המפות.

שאלה – מה ענין מכת בכורות לפסוקים כאן העוסקים במכת ברד. **תשובה** – כתב החיד"א – ואינו כן אלא טעות סופר שהרי לא היה אז באותה מכה כי אם ברד והיאך קורא אותה מכת בכורות, אלא טעות הוא וכך צריך לומר מכת בכורות. ומכת ברד קורא אותה בצורת. (פני דוד) פירש הרא"ם – **בכורות** הבי"ת נקודה בפתח, כי בברד לא הוכו כי אם האביב שבכרו כמ"ש (ט לא) **כי השערה אביב** פרש"י כפר בקרה. ויש גורסין בצורות במקום בכורות, כי הברד גרם להם רעב ופצצת וכן גרס מהר"א. (כלי יקר) וכתב האוה"ח – שהודיעו את עוצמת המכה, כדין התראה שצריך להתרות באותה מיתה שנענש בה, ואם התרו במיתה קלה ובאים להמית במיתה חמורה, פטור. ויש שפירשו כפשוטו למכת בכורות, וכוונת הפסוקים, אם בפעם הזאת הייתי שולח אל לבך **את כל מגפתי**, כלומר מכת בכורות אזי היתה המכה מגיעה אל לבך להמית אותך ואת עבדיך **עבדך תדע כי אין כמלי בקל הארץ אך בעבדך זאת העמדתה וגו'** למשוך ידי כעת מאותה מכה גדולה, והנני מקטיר **קצת מחר בקרד וגו'.** (הרא"ש, ר"ח פליטאל, עמר נקא) וי"מ שהדברים מוסבים אל כל הסדר באח"כ, המתחיל בברד ומסיים במכת בכורות. במכות דצ"ך קרא פרעה למשה רק פעם אחת, בצפרדעים. אבל דם וכינים לא עשו עליו רושם גדול. במכות עד"ש לא שלח פרעה לקרא למשה אלא במכת ערוב, אבל לא בדבר ושחין. לעומת זאת באח"כ קרא פרעה למשה ואהרן בכל מכה ומכה בברד ארבה וחושך, שאי אפשר היה לו לקום ממקומו, קרא אותם אחרי המכה, ובבכורות סבב בעצמו על בתי מצרים לחפש את משה ואהרן. לפיכך נאמר **את כל מגפתי** שהכוונה על כל הסדר. (אזנים לתורה)

מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה, הוא עתיד להפרע ממני שאינו עומד בדבורו. (משנה בב"מ ד ב.) פירש הרע"ב – אע"פ שיכול לחזור בו, אוררין אותו בבית דין ואומרים עליו מי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה ומן המצריים ששטפו בים, הוא עתיד ליפרע ממני שאינו עומד בדיבורו, ואחר כך מחזיר לו את מעותיו.

שאלה – מדוע בחרו חז"ל דווקא בדוגמאות הללו כדי להוכיח שהקב"ה נפרע מן הרשעים? ומהו הפירוש (ט ז) **פי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי**?

תשובה – מאחר ודיבור האדם מורכב משלושה כוחות – אש, מים ואויר – אש, הכח והחום שמפעיל הדיבור. מים – הלחות והרוק שבפיו. אויר – היוצא מהארות ויוצר את הקול, לכך מי שאינו עומד בדיבורו נענש על ידם, כשם שפרע הקב"ה מן הרשעים על ידי הכוחות האלו. מאנשי סדום נפרע הקב"ה באש וגופרית. מדור המבול נפרע במים, ובדור הפלגה ברוח, שהפיצם לכל רוחות הארץ. ואילו מן המצרים נפרע על ידי כל השלושה גם יחד. דם צפרדע – מים. ארבה – רוח, ושחין – אש היינו שהגוף מתחמם מאוד ומוציא פצעים. עולה עליהן מכת ברד, אשר בה התאחדו כל השלושה במכה אחת. הברד עצמו הוא מים. נוסף עליו **ואש** מתלקחת בתוף הקרד (ט כד), ועוד זאת י-הנה נתן קלת וקרד היא הרוח, שכן הקול בא מהאוויר. וזהו (ט ז) **פי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי.** (פניני הגר"א)

הנה המצרים הזידו נגד ישראל בגופם ובנפשם. בממון (א יא) ונשימו עליו שרי מסים. בגוף (א יד) בעבדה קשה. בנפש (א כב) כל הבן הילוד יארכה תשליכוהו. ולכן הענישם השם באלו הג'. בממון – (ט ו) ונתת כל מקנה מצרים (ח כ) ויבקר ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב. בגופם – במכת השחין ובכנים ובחושך. בנפשם – במכת בכורות ובים סוף. (צדור המור)

וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם תפארת הפעם י-הנה הצדיק ואני ועמי הרשעים. (ט כז)

שאלה – מה הטעם שבכל המכות כתיב **ויקרא למשה ולאהרן** חוץ ממכת ברד דכתיב **וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן**.

תשובה – בכל המכות קרא להם על ידי עבדיו ויד העבד כיד רבו לכך כתיב **ויקרא למשה ולאהרן**, אבל במכת ברד ששום מצרי לא היה יכול לצאת החוצה היה מוכרח לשלוח לקרוא להם על ידי ישראל שהיו אצלו, שלהם לא הזיק הברד לכך כתיב **וישלח פרעה ויקרא**. (טעמא דקרא) וכן במכת ערוב קרא ע"י שליח ישראל לפי שלא היו ראשין לצאת מפני הערוב. (הרוקח)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לננות לכתובת